

Drama en sprookjes

Alexandr Poesjkin

vertaald uit het Russisch door Hans Boland

Papieren Tijger

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door een subsidie van het
Nederlandse Letterenfonds.

Boekverzorging: Zefier Tekstverwerking

Omslag: Dave Mink

Drukwerk: Koninklijke Wöhrmann

© 2011 Nederlandse vertaling Hans Bolland

© 2011 Uitgeverij Papieren Tijger

www.papierentijger.org

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 6728 263 5

NUR 302

Inhoud

Drama

Boris Godoenov	9
Ridder Schraalhans	109
Mozart en Salieri	131
De stenen gast	145
Feest tijdens een pestuitbraak	183
De meermin	195
Taferelen uit het riddertijdperk	225

Sprookjes

Sprookje van Pope Prul en zijn knecht Moker	259
Sprookje van tsaar Saltaan, zijn roemrijke zoon de machtige held vorst Guidon Saltaanszoon en de schone tsarendochter Zwaantje	267
Sprookje van de visser en het visje	299
Sprookje van de dode tsarendochter en de zeven heldenridders	307
Sprookje van het gouden haantje	325

Aantekeningen van de vertaler	334
-------------------------------	-----

De Mozart van Poesjkin	357
------------------------	-----

BORIS GODOENOV

aan de nagedachtenis van ons aller dierbare

Nikolai Michailovitsj Karamzin

door wiens genie dit werk geïnspireerd is,
opgedragen in eerbied en dankbaarheid door
Alexandr Poesjkin

Lijst van personages

BORIS GODOENÓV: gekozen tsaar
FJÓDOR: zijn zoon
XÉNIA: zijn dochter
de vorsten SJÓEISKI en VOROTÝNSKI
SJELKÁLOV: secretaris van de bojarenraad
de PATRIARCH van Moskou
PÍMEN: monnik en geschiedschrijver
AFANÁSI POESJKIN: edelman
SEMJÓN GODOENÓV: neef van Boris, hoofd van de politie
BASMÁNOV: commandant van Godoenovs leger
WALTER ROSEN, MARGARET: buitenlandse officieren in Godoenovs leger
ROZJNÓV: krijgsgevangene van pseudo-tsaar Dimitri
MISAÏL en VARLAÄM: dolende monniken
GRIGÓRI OTRÉPJEV: monnik, later tsaar DIMÍTRI
GAVRÍLA POESJKIN, vorst KÓÉRBSKI, CHROESJÓV: aanhangers van Dimitri
KARÉLA: een kozak
SOBAŃSKI, WIŚNIOWIÉCKI, MNISZECH: Poolse edellieden
MARINA MNISZECH: dochter van de laatste pater CZERNIKÓWSKI: een jezuïet
MOSÁLSKI, GOLÍTSYN, MOLTSJÁNOV, SJEREFÉDINOV: bojaren

en verder: mensen uit het Volk, Bojaren, de Abt van het Tsjoedovklooster, twee Hofdienaren, een Herbergierster, twee Officieren, Gasten, een Knecht van Sjoeiski, de Njanja van Xenia, een Dichter, een Cavalier, een Dame, Dienstmeiden, een 'Heilige Dwaas', Knechts, een Oude Vrouw, Aanhang van Dimitri, Hovelingen, een Boer, een Bedelaar, een Wachtpost, drie Soldaten; Russische, Poolse en Duitse troepen

HET KREMLINPALEIS

(20 februari 1598)

De vorsten Sjoeiski en Vorotynski

VOROTYNSKI

We zijn hier voor de openbare orde
Maar gek genoeg is er geen mens op straat,
Moskou is leeg. Het volk is naar het klooster,
Achter de patriarch aan, met z'n allen.
Hoe zal het aflopen? Ik maak me zorgen.

SJOEISKI

Hoe het zal aflopen? Dat lijkt me logisch:
Het volk gaat nog wel even door met janken
En Godoenov met zijn gebekketrek –
Zoals een zatlap bij een kruikje wodka.
Tot hij uiteindelijk zo goed zal zijn
De tsarenkroon deemoedig te aanvaarden.
Waarna hij op de oude voet kan voortgaan
Als onze heerser.

VOROTYNSKI

Toch, een maand geleden
Heeft hij zich met zijn zuster in het klooster
Teruggetrokken, en hij blijft maar zitten.
De patriarch noch de Bojarenraad
Kunnen zijn weerstand breken, zo te zien,
Ondanks de druk die er wordt uitgeoefend.
Hun smeekbeden, de roep van de Synode,
De noodkreet van ons allemaal – niets helpt.
Men heeft zijn zuster tevergeefs benaderd
Om als tsaar Fjodors weduwe haar zegen
Te schenken en de macht over te dragen.
Zij rouwt en bidt, en is net zo onbuigzaam
Als hij – en dat is uiteraard zijn invloed.

Het zou best kunnen dat hij weinig zin heeft
De troon die nu vacant is te bestijgen
Omdat hij de regeringszaken zat is.
Of denk je niet?

SJOEISKI

Als je gelijk mocht krijgen
Dan zou het bloed van Iwans zoon Dimitri,
Het tsarenkind, voor niets vergoten zijn.

VOROTYNSKI

Die gruwelijke misdaad... Is het zeker
Dat Godoenov daarachter zat?

SJOEISKI

Wie anders?

Wie zond Katsjalov en de Bitjagovski's
Naar Oeglitsj – waar ik immers zelf geweest ben,
In opdracht van de tsaar, om me ter plekke
Te informeren. Met mijn eigen ogen
Heb ik de sporen van de moord gezien.
De hele stad kon bovendien getuigen,
Er was geen twijfel mogelijk. Ik had
De aanstichter meteen moeten verdelgen.

VOROTYNSKI

Waarom heb je dat eigenlijk gelaten?

SJOEISKI

Tja, ik moet zeggen dat zijn schaamteloosheid
En kalmte mij zand in de ogen strooiden.
Hij keek me aan als de vermoorde onschuld,
Hij vroeg me uit, hij wilde alles weten...
Het resultaat was dat ik prompt de onzin
Die hij me ingefluisterd had herhaalde.

VOROTYNSKI

Wat een blamage, vorst.

SJOEISKI

Ik had geen keuze.

Tsaar Fjodor inlichten was uitgesloten:

Hij zag en hoorde alles door de ogen

En oren van zijn zwager, Godoenov.

Stel dat ik hem had kunnen overtuigen,

Dan nog had Godoenov hem ingepalmd

En was ikzelf in het cachot gesmeten

En, net zoals mijn oom, te zijner tijd

Geliquideerd – geen haan zou ernaar kraaien.

Ik wil niet bluffen, maar ik kan je zweren

Dat ik bereid ben, als het moet, te sterven,

Laf ben ik niet – maar ook niet stom, voor nop

Beklim ik het schavot niet, dank je wel.

VOROTYNSKI

Een gruwelijke misdaad... Vast en zeker

Heeft hij die er de hand in had nu wroeging

En maakt het bloed van een onschuldig wezen,

Een kind, dat hij terugdeinst voor de troon.

SJOEISKI

Denk dat maar niet, hij is niet zo timide.

God, wat een eer voor ons en voor het land:

Een schoonzoon van de beul Maljoeta, zelf ook

Een echte beul, Tataars en slavenbroedsel

Gaat strijken met de kroon van Monomach!

VOROTYNSKI

't Is waar, ons bloed is blauwer dan het zijne.

SJOEISKI

Precies.

VOROTYNSKI

De Sjoeiski's en de Vorotynski's
Dragen hun vorstentitel sedert eeuwen.

SJOEISKI

Zo is het: sinds de stichting van het rijk.

VOROTYNSKI

In feite komen wij als troonopvolger
Eerder in aanmerking.

SJOEISKI

Eerder dan hij,
Dat zou ik ook zeggen.

VOROTYNSKI

Goh!

SJOEISKI

Weet je wat?
Als Godoenov met dat gefoezel doorgaat
En wij intussen sluw en slinks gaan stoken
Dan zal het volk hem zomaar laten vallen...
Laat ze een tsaar kiezen uit ónze vorsten,
Wie ze maar willen, er is keus genoeg.

VOROTYNSKI

Wij, nazaat van de Vikingen, zijn talrijk
Maar kunnen tegen Godoenov niet op.
Helaas, het volk herkent in ons niet langer
De oude stam van krijgsmannen en heersers.
Onze domeinen zijn we kwijt, allang,
We zijn vazallen van de tsaar geworden.
Het volk intussen houdt van Godoenov –
En vreest hem, roemt hem, wordt door hem bespeeld.

SJOEISKI *(werpt een blik door het raam)*

Ach, hij heeft lef, meer niet, en wij... Maar kijk 's,
De mensen gaan terug naar huis. Kom mee,
Ik ben benieuwd of er iets is besloten.

HET RODE PLEIN

Het volk

EEN MAN

Hij geeft niet toe en wijst ze allemaal,
De patriarch, bisschoppen en bojaren,
De deur, keihard. Zij vallen aan zijn voeten,
Maar zoveel eer maakt hem alleen maar bang.

EEN ANDER

God in de hemel, wie zal ons regeren?
Het is een ramp!

EEN DERDE

Daar komt de Secretaris,
Nu krijgen we het raadsbesluit te horen.

HET VOLK

Stil, mond houden! De Secretaris spreekt,
Stil nou!

SJELKALOV (*vanaf het Rode Bordes*)

De Raad heeft een besluit genomen:
Wij zullen nogmaals het bezwaard gemoed
Van onze leider trachten te vermurwen
En Zijne Heiligheid de patriarch
Vanuit het Kremlin morgen na de mis
Met heilige iconen en banieren
Naar de tsarina begeleiden. Wij,
Bisschoppen, kerkdienaren, hovelingen,
Bojaren, raadsheren, gedeputeerden
En alle rechtgelovigen van Moskou,
Zullen haar smeken nu de stad verweesd is
Zich te erbarmen en haar broer de zegen
Te schenken en de troon te doen bestijgen.

De Heer zij met u, keer terug naar huis.
Verlaat u, rechtgelovigen, op God:
Zo worde uw gebed door Hem verhoord!
(Het volk verspreidt zich.)